

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. Обґрунтовано доцільність застосування таксономічного аналізу для визначення ефективності використання оборотних активів, запропоновано склад інтегрального показника для підприємств електротехнічної галузі, досліджено динаміку ефективності використання оборотних активів на прикладі ПрАТ "Азовкабель".

Аннотация. Обоснована целесообразность применения таксономического анализа для определения эффективности использования оборотных активов, предложен состав интегрального показателя для предприятий электротехнической отрасли, рассмотрена динамика эффективности использования оборотных активов на примере ЧАО "Азовкабель".

Annotation. The expediency of using taxonomic analysis to determine the effectiveness of current assets was considered. A structure of the integral index for enterprises of electric and technical industry was proposed. The dynamics of the effectiveness of current assets on the example of CJSC "Azovkabel" was analyzed.

Ключові слова: оборотні активи, ефективність використання оборотних активів, таксономічний аналіз, коефіцієнт розвитку, стимулятори (дестимулятори).

У сучасних умовах для багатьох вітчизняних підприємств електротехнічної галузі постає питання низького рівня ефективності використання оборотних активів, що є наслідком як застарілої, давно неоновлюваної, інфраструктури, так і гострої нестачі оборотних активів, які більшою мірою відволікаються на кредитування споживачів готової продукції. Ефективність використання оборотних активів має значний вплив на ліквідність та платоспроможність підприємств, і як наслідок, на їх фінансово-економічні результати діяльності. З огляду на це, питання аналізу ефективності використання оборотних активів підприємств набуває особливої актуальності в умовах ринкової економіки.

Для аналізу використання оборотних активів застосовується безліч різноманітних коефіцієнтів та показників, що характеризуються багатогранністю категорії "оборотні активи". Загальновідомо, що не завжди всі розраховані показники всебічно характеризують ефективність використання оборотних активів, тому виникає нагальна потреба у застосуванні комплексного (інтегрального) показника, який би становив синтетичну оцінку ефективності використання оборотних активів на підприємстві.

Дослідженням питань, пов'язаних з управлінням оборотними активами, займалися такі вчені, як: Поддєрьогін А. М., Ящук Д. Л., Соляник Л. Г., Гур'єва Я. В. та ін. [1 – 4]. Використанню таксономічного аналізу для дослідження економічних процесів на підприємстві приділили увагу в своїх працях Сабліна Н. В., Айвазян С. А., Рєпіна І. М. та ін. [5 – 7]. Однак слід зазначити, що з огляду на специфічні особливості електротехнічної галузі необхідно більш детально розглянути застосування таксономічного аналізу для визначення інтегрального показника ефективності використання оборотних активів.

Метою статті є оцінка ефективності використання оборотних активів на підприємствах електротехнічної галузі за допомогою застосування таксономічного аналізу.

Для розрахунку інтегрального показника ефективності використання оборотних активів доцільно використовувати таксономічний аналіз, що дозволяє поєднати різноманітні дані (як у кількісному, так і у вартісному чи натуральному виразі), пов'язані з використанням оборотних активів на підприємстві, у єдину кількісну характеристику. Це здійснюється шляхом розрахунку таксономічного показника рівня розвитку (коефіцієнта таксономії). Стандартизація показників, що лежить в основі таксономічного аналізу, є безсумнівно його перевагою і причиною широкого використання у науковій практиці.

Головним недоліком таксономічного аналізу є статичність показника, що розраховується, а також суб'єктивність оцінки при розподіленні елементів на стимулятори та дестимулятори.

Більшість вітчизняних науковців мають досить близькі погляди стосовно показників, що характеризують ефективність використання оборотних активів підприємства, що пояснюється вузькою сферою цієї категорії. Так, Поддєрьогін І. М., Бланк І. О. [1; 2] основними показниками, що характеризують стан ефективності використання оборотних активів, вважають період оборотності оборотних активів, коефіцієнт завантаження та рентабельність оборотних активів, суму власних оборотних активів тощо. Ящук Д. Л. вважає, що основним показником ефективності використання оборотних активів є коефіцієнт оборотності.

У подальшому дослідженні розширено перелік показників, які використовуються у процесі визначення інтегрального показника ефективності використання оборотних активів, оскільки для комплексної оцінки доцільно врахувати й інші показники, що характеризують виробничо-господарську діяльність підприємства та його фінансовий стан. Перелік показників, які, на думку автора, найбільш повно характеризують ефективність використання оборотних активів підприємств електротехнічної галузі, наведено у табл. 1.

Вихідні показники для розрахунку таксономічного показника ефективності використання оборотних активів підприємств електротехнічної галузі

Показник	Наслідки збільшення значення ознаки	Стимулятор/ дестимулятор
1. Власні оборотні активи, тис. грн	Збільшення наявних власних джерел фінансування оборотних коштів, що підвищує фінансову стійкість	Стимулятор
2. Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні підприємства	Зростання свідчить про формування більш мобільної структури активів, що сприяє зростанню оборотності оборотних активів	Стимулятор
3. Період оборотності оборотних активів, дні	Збільшується період одного обороту активів	Дестимулятор
4. Рентабельність оборотних активів, %	Збільшення ефективності використання кожної вкладеної одиниці оборотних активів	Стимулятор
5. Коефіцієнт маневреності власних оборотних активів	Збільшення частки власних оборотних активів у найбільш ліквідній формі	Стимулятор
6. Коефіцієнт поточної ліквідності	Зростання платоспроможності та наявності оборотних активів для покриття поточних зобов'язань	Стимулятор

У даному дослідженні розрахунок таксономічного показника ефективності використання оборотних активів підприємств електротехнічної галузі здійснено на прикладі ПрАТ "Азовкабель". Динаміка обраних показників за період 2009 – 2012 років наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Показники ефективності використання оборотних активів ПрАТ "Азовкабель" за період 2009 – 2012 років

Показник	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
1. Власні оборотні активи, тис. грн	-532	597	10893	14740
2. Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні підприємства	0,33	0,34	0,39	0,39
3. Період оборотності оборотних активів, дні	287	192	116	201
4. Рентабельність оборотних активів, %	–	0,07	12	0,46
5. Коефіцієнт маневреності вартості оборотних активів	-0,22	1,86	0,09	0,08
6. Коефіцієнт поточної ліквідності	0,92	0,97	4,01	3,26

Таксономічний аналіз проведено на основі алгоритму, розробленого В. Плютою [8], у кілька етапів. На першому етапі формується матриця стандартизованих спостережень, виходячи з даних, що наведені у табл. 2.

Другим етапом аналізу є визначення вектора-еталона, що базується на наведених ознаках розподілу на стимулятори та дестимулятори. Елементи вектора-еталону мають координати X_{0i} і формуються за формулою:

$$X_{0i} = \begin{cases} \max X_{ij}, & \text{якщо показник є стимулятором} \\ \min X_{ij}, & \text{якщо показник є дестимулятором} \end{cases} \quad (1)$$

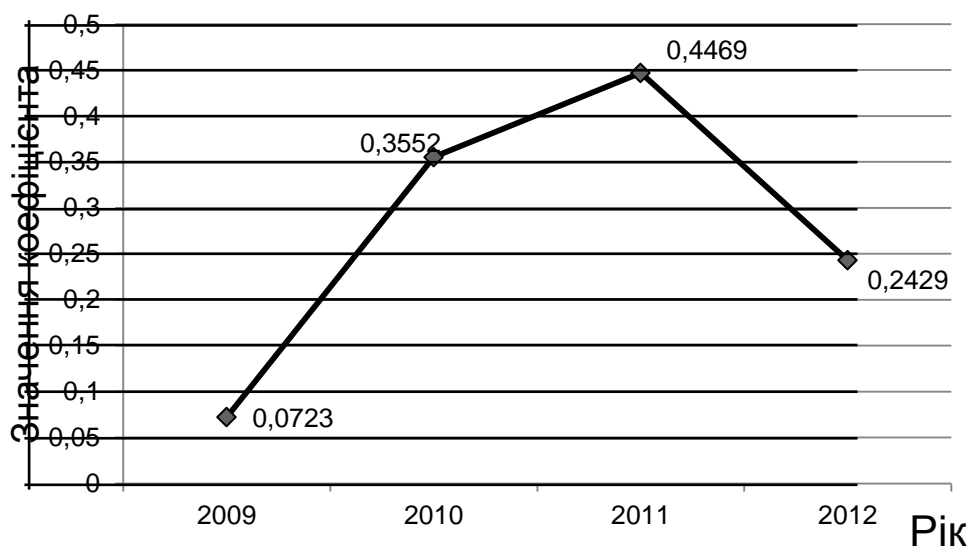
На наступному етапі з використанням вектора-еталона здійснено визначення відстані між фактичними показниками, що характеризують стан ПрАТ "Азовкабель" у певному періоді та еталонними значеннями. Відповідно до розрахованих допоміжних величин розраховано коефіцієнт розвитку та показники, що використовуються при його розрахунку (табл. 3).

Розрахункові коефіцієнти для визначення рівня ефективності використання оборотних активів на ПрАТ "Азовкабель"

Показник	Значення			
	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Відстань між фактичними значеннями і вектором-еталоном (Ci)	6,636	4,6128	3,9566	5,416
Допоміжна величина d	0,9277	0,6448	0,5531	0,7571
Коефіцієнт розвитку (K)	0,0723	0,3552	0,4469	0,2429

Розрахований інтегральний коефіцієнт K приймає високі значення при великих значеннях стимуляторів і низькі значення при малих значеннях стимуляторів.

Графічне подання динаміки рівня ефективності використання оборотних активів ПрАТ "Азовкабель" за 2009 – 2012 роки наведено на рисунку.

Рис. Динаміка рівня ефективності використання оборотних активів на ПрАТ "Азовкабель" за 2009 – 2012 роки

Таким чином, аналізуючи рисунок, варто зазначити, що розрахунок інтегрального показника рівня ефективності використання оборотних активів ПрАТ "Азовкабель" за 2009 – 2012 роки свідчить, що протягом періоду, що аналізується, спостерігалася тенденція до зростання цього показника, однак у 2012 році його значення набагато нижче, ніж у 2010 та 2011 роках. У 2011 році було зафіксовано найбільше значення коефіцієнта розвитку за весь період і склало 0,4469, що є наслідком того, що майже всі значення вектора-еталона належать цьому періоду. Найнижче ж значення коефіцієнта було зафіксовано у 2009 році – 0,0723. Це свідчить про деяке зростання ефективності використання оборотних активів на підприємстві протягом 2010 – 2011 років, що позитивно відображається і на результатах його діяльності, хоча вона і є досить низькою.

Зниження інтегрального показника ефективності використання оборотних активів на ПрАТ "Азовкабель" у 2012 році порівняно з 2011 роком є наслідком зниження прибутковості підприємства у даному періоді та зростанням заборгованості підприємства, що загалом спостерігається в усій електротехнічній галузі. Підприємства галузі надають товарні кредити покупцям продукції і, відповідно, кошти відволікаються з господарської діяльності підприємств. Також варто зазначити, що ефективність використання оборотних активів є досить низькою, оскільки підприємства машинобудування, у тому числі електротехніки, використовують застарілі морально і фізично основні засоби, і, як наслідок, більша вартість оборотних активів витрачається у виробництві. Загалом деяке зростання ефективності використання оборотних активів позитивно характеризує діяльність підприємства, оскільки воно більш раціонально використовує свої матеріальні цінності й отримує прибуток, тобто більш ефективно організує свою виробничо-господарську діяльність.

Фактором, який негативно впливає на значення коефіцієнта таксономії у 2011 році, є коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів, що свідчить про зниження частки власних оборотних коштів у формі абсолютно ліквідних активів – грошових коштів.

Таким чином, обґрунтовано можливість застосування та склад таксономічного показника для оцінки ефективності використання оборотних активів на підприємствах електротехнічної галузі. Отримані результати розрахунків на прикладі підприємства ПрАТ "Азовкабель" дозволили виявити фактори впливу на рівень інтегрального показника. За результатами аналізу надано такі рекомендації щодо покращення ефективності використання оборотних активів: збільшення суми грошових коштів на рахунках у банку та у касі для підвищення абсолютної ліквідності підприємства, розширення збутової діяльності шляхом використання системи знижок та гнучкої цінової політики з метою підвищення оборотності активів підприємства і, як наслідок, зростання прибутковості

підприємства; провадження дієвого контролю ефективності використання оборотних активів у виробництві та їх залишків у матеріальній формі на складі.

Наук. керівн. Слущка О. В.

Література: 1. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк ; під ред. А. М. Поддєрьогіна. – 7-ме вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с. 2. Ящук Д. Л. Дослідження методології управління оборотними активами машинобудівних підприємств в умовах кризи / Д. Л. Ящук // Вісник економічного транспорту і промисловості. – 2010. – № 32. – С. 252–257. 3. Соляник Л. Г. Оборотні засоби промислового підприємства: оптимізація управління : монографія / за ред. О. С. Галушко. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2009. – 239 с. 4. Гур'єва Я. В. Обігові кошти та резерви підвищення ефективності їх використання (на базі промислових підприємств м. Харкова) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг та кредит" / Я. В. Гур'єва. – Х., 2000. – 18 с. 5. Саблина Н. В. Использование метода таксономии для анализа ресурсов предприятия [Электронный ресурс] / Н. В. Саблина, В. А. Теличко. – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vi/2009_3/78-82.pdf. 6. Айвазян С. А. Багатомірний статистичний аналіз в соціально-економічних дослідженнях / С. А. Айвазян // Економіка і математичні методи. – 1977. – 415 с. 7. Репіна І. М. Таксономічний аналіз ефективності формування та використання активів підприємства / І. М. Репіна // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. – Спец. вип. : у 2 ч. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана" ; відп. ред. О. О. Беляєв. – 2011. – Ч. 2. – Вип. 26. – С. 440–457. 8. Плюта В. Сравнительный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа / В. Плюта ; пер. с науч. ред. В. М. Жуковой. – М. : Статистика, 1980. – 151 с.